

A ANGAHALA

❖ Faka'ehi'ehi mei he 'ahi'ahi

- 'Oku ui 'e Semisi 'a e tokotaha 'oku ne taliteke'i 'a e 'ahi'ahi ko e "monū'ia" (Semisi 1:12 NIV). Ka 'oku ne fakamahino mai, 'oku 'ikai mei he 'Otua 'a e 'ahi'ahi (Semisi 1:13), ka 'oku tupu ia mei he'etau ngaahi holi kovi 'atautolu (Semisi 1:14).
- 'Oku lea 'a Paula ki ha "tokotaha 'ahi'ahi" (1 Tesalonaika 3:5), 'a ia na'e fakahaa'i 'e Sīsū ko Sētane (Mātiu 4:3, 10). Ko la 'a e tokotaha 'okú ne 'afio'i lelei taha 'a e founga ke ngāue'aki ai hotau ngaahi vaiva'i ke taki kitautolu ki he angahalá. 'Oua na'a ngalo 'iate kitautolu 'oku tau ngoto 'i ha tau fakakosimeti 'i he vaha'a 'o Kalaisi mo Setane, pea 'e fai 'e he 'ahi'ahi 'a e me'a kotoa pe ke ne fakatafoki'i kitautolu meia Kalaisi.
- Ko Samisoni ko e fakatātā mahino ia 'o ha taha 'oku ne tukulolo ki he 'ahi'ahi 'aki 'ene tuku ke 'ave ia 'e he'ene ngaahi ongo'í, 'o a'u 'o ne 'ilo'i na'e fepaki 'a e ngaahi me'á ni mo e finangalo 'o e 'Otuá (Fakamaau 14:1-3; 16:1, 4).
- Founga ke faka'ehi'ehi ai mei he 'ahi'ahi? 'Aki 'a e kumi ki he 'Otua (Mt. 6:33); fakamoleki ha taimi tokotaha pē mo la (Mk. 14:38); 'o to'o 'a e pā 'o e tuí ('Efes. 6:16)

❖ Ngaahi tokoni ke faka'ehi'ehi mei he angahalá

- Na'e tuku mai 'e Sīsū ha ngaahi fakahinohino mahino ke tau faka'ehi'ehi ai mei he angahalá:
 - (1) Faka'ehi'ehi mei hono fai 'a e ngaahi me'a 'e lava ke taki atu ai koe ki he angahalá.
 - (2) (Ma'ake 9:43 ; Siope 23:12). Ko e fakatātaá, ko hono fakatau mai 'o e 'olokaholó .
 - (3) Faka'ehi'ehi mei he 'alu ki he ngaahi feitu'u 'a ia te ke faiangahalá nai ai (Mk. 9:45; Siope 23:11). Ko e fakatātaá, ko e 'alu ki ha naitikalapu.
 - (4) Faka'ehi'ehi mei he sio 'i he ngaahi me'a 'e taki atu nai ai koe ki he angahalá (Mk. 9:47; Siope 31:1). Ko e fakatātaá, ko e sio 'i he ngaahi filimi 'oku 'i ai 'a e ngaahi fakatātā ta'etaau.

B KO E LAO

❖ Ko e Lao mo e Angahala

- Ko e fekau'aki 'a e Lao mo e angahala kuo faka'uhingahala'i ia 'e ha ni'ihi 'oku nau fakakaukau te nau lava 'o huhu'i 'enau ngaahi angahala 'i he'enau tauhi 'a e Lao (Kaletia 5:4). Kuo taki atu 'e he fo'i fakakaukau ko ení 'a e ni'ihi kehé ki he tafa'aki 'e tahá, 'a ia ko hono fakangata 'a e Laó.
- Ko e palopalema ko e fakakaukau 'oku fekau'aki 'a e Lao mo e fakamo'ui, ko ha founga pe ko ha fakafe'atungia'anga ki hono a'usia ia. Ka ko e ngāue 'a e Laó kuo te'eki ai 'aupito ke fakamo'ui. Ko e ha leva hono ngaue?
- 'Oku fakaha mai 'e he Fono 'a e angahala kiate kitautolu (1 Sione 3:4). Ka ne ta'e'oua 'a e Fono he 'ikai ke tau 'ilo pe ko e ha 'a e angahala (Loma 7:7) pea ko ia ai, he 'ikai ke tau kumi ha founga ke fakalelei'i 'aki (Kaletia 3:24).
- 'Oku 'ikai ko ha kavenga 'a e Lao, ka ko ha 'a malu'ia 'oku ne ta'ofi kitautolu mei he mamahi 'i he ngaahi nunu'a fakalilifu 'o e angahala (1 Sione 5:3; Saame 1:1-3)

C KO E KOSIPELI

❖ Ko e Kosipeli mo e Lao

- Ko hotau fakamo'ui (ko e fakamolemole angahala mo e mo'ui ta'engata) 'oku ma'u ia 'i he ngaue na'e fai 'e Sisu ma'atautolu 'i he kolosi (Kaletia 3:13). 'Oku fakamālohi'i kitautolu 'e he me'a ni ke tau 'ofa kia Sisu koe'uhi ko ia (1 Sione 4:9, 19). Pea 'oku tau fakahaa'i tonu 'a e 'ofa ko 'eni 'aki 'etau tauhi 'ene ngaahi fekau (Sione 14:15).
- Tau toe vakai ki he fekau'aki 'a e Lao mo e Kosipeli ('a ia ko e fakamo'ui 'i he ta'ata'a 'o Sisu):
 - (1) 'Oku fakamatala'i 'e he Laó pe ko e hā 'a e angahalá .
 - (2) Ko e taimi 'oku tau faiangahala ai 'oku fakahalaia'i kitautolu ki he mate ta'engata .
 - (3) 'Oku 'ikai malava 'e he Laó ke fakamolemole'i 'a e angahalá .
 - (4) Na'e mamahi 'a Sisu 'i he mate ta'engata ke totongi 'aki 'etau ngaahi angahala .
 - (5) Ka talia e tautolu e poa ha Iesu, kua fakamagalo e tau agahala ha tautolu .
 - (6) Ko e fakamolemole'i pe, 'oku tau tauhi 'a e Lao ke 'oua na'a tau toe faiangahala (1 Sione 2:1)
- Na'e 'ikai 'aupito fakakaukau 'a Sisu ke tamate'i 'a e Lao, ka ke fakapapau'i ia (Mt. 5:17). Ko e Lao mo e Kosipeli fakatou'osi ko e faka'ata ia 'o e 'ulungaanga tonu 'o e 'Otua: ko e 'ofa.

❖ Na'e langa 'i he Maka

- — 'Oku kau 'i hono tali 'o e Ongongolelei 'a e muimui ki ha founga. Ko e 'uluaki sitepu ko e 'ilo. Kuo pau ke tau 'ilo'i 'e lava 'e ha Taha 'o huhu'i kitautolu (Loma 10:14).
- — Ka he 'ikai lava 'e he 'ilo 'ata'ata pe 'o fakahaofi kitautolu. Na'e fakafehoanaki 'e Sisu 'a kinautolu 'oku nau ma'u 'a e 'ilo 'o e fakamo'ui ka 'oku 'ikai ke nau faka'aonga'i 'a e ngaahi tefito'i mo'oni 'o e ongoongolelei ki ha taha na'e langa 'i he 'one'one "pea na'e lahi 'ene hinga" (Matiu 7:26-27).
- — Kuo pau ke 'alu fakataha 'a e 'ilo mo ha ngaahi ngaue pau

- (Matiu 7:24-25). 'Oku fakatonuhia'i kitautolu 'o mavahe mei he ngaahi ngaue 'o e Fono (Loma 3:28), ka 'oku fie ma'u ke 'asi 'a e ngaahi ngaue ko 'eni 'i he 'etau mo'ui ko e ola 'o hotau fakamo'ui (Matiu 7:18-21).
- 'I he taimi 'oku tau tali ai 'a Sisu pea mo'ui vaofi mo la, 'o tauhi 'Ene ngaahi fekau, 'oku tau langa hake ai 'I he maka.